

ВІДГУК

*офіційного опонента д.е.н., професора, професора кафедри
менеджменту, публічного управління та персоналу
Західноукраїнського національного університету*

Тетяни Леоніївни Желюк

на дисертаційну роботу

ЗУБ ІННИ МИКОЛАЇВНИ

на тему: **«ОРГАНІЗАЦІЙНО-ЕКОНОМІЧНИЙ МЕХАНІЗМ РОЗВИТКУ**

СФЕРИ ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я В УКРАЇНІ»,

подану на здобуття ступеня доктора філософії

за спеціальністю 051 «Економіка»,

галузі знань 05 Соціальні та поведінкові науки

На підставі вивчення дисертації та опублікованих за дослідженою темою наукових праць здобувача, а також матеріалів щодо апробації та практичного впровадження результатів виконаного Зуб Інною Миколаївною наукового дослідження, можна констатувати наступне щодо актуальності, ступеня обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, достовірності та наукової новизни одержаних результатів, повноти їх викладу в опублікованих працях та визначити загальну оцінку проведеного дослідження.

Актуальність теми дисертації

Протягом всього часу існування людства сфера охорони здоров'я має особливе значення, оскільки результативність її функціонування не лише визначає ключові умови життєдіяльності населення, але і здійснює комплексний вплив на стан економіки відповідної держави, формує передумови для визначення стратегічних векторів подальшого розвитку, виступає запорукою економічної та демографічної безпеки держави.

Життя та здоров'я людини є одними з найважливіших цінностей сучасного суспільства, і це розуміння є вкрай важливим для визначення пріоритетів національної політики та стратегії розвитку. Саме тому, одним з ключових чинників розбудови національної економіки є державна політика та стратегія розвитку національної системи охорони здоров'я, практична реалізація яких відбувається у площині діючого організаційно-економічного механізму її розвитку. Відтак, актуальність обраної теми дисертаційної роботи не викликає сумнівів з огляду на загострення наукового та практичного інтересу до реформування галузі в цілому.

Повномасштабна військова агресія російської федерації сформувала нову систему викликів, які постали перед сферою охорони здоров'я. Необхідність реагування на масштабні наслідки військової агресії, в умовах значних інфраструктурних руйнувань об'єктів даної сфери, спричинили найвищий рівень загрози життя людини, що виступило передумовою необхідності адаптації відповідного організаційно-економічного механізму її функціонування, зумовило вибір теми, мети та постановку завдань дисертаційного дослідження.

Науковий імператив дослідження підсилюється потребою створення дієвого

механізму реалізації «Стратегії розвитку системи охорони здоров'я до 2030 року, Стратегії сталого розвитку «Україна - 2030», «Стратегії повоєнного відновлення України».

Метою дисертаційної роботи стало обґрунтування теоретико-методичних засад та розробка практичних рекомендацій щодо розвитку організаційно-економічного механізму сфери охорони здоров'я.

Досягнення окресленої мети розкривається у комплексі задач, причому головна увага дисертантом зосереджується на дослідженні питань, пов'язаних із теоретичним узагальненням сутності організаційно-економічного механізму сфери охорони здоров'я, його інструментарію, особливостей застосування в сучасних умовах та розробки практичних рекомендацій спрямованих на забезпечення результативності функціонування даної сфери.

Висновки є узагальненням досліджень та основою формулювання практичних рекомендацій.

Пропоновані методичні підходи є коректними та такими, що дозволяють проводити конкретні розрахунки.

Із вищезазначеного зрозуміло, що дисертаційна робота Зуб Інни Миколаївни виконана на актуальну тему, відповідає викликам і потребам сьогодення та направлена на обґрунтування концептуальних підходів та вироблення практичних рекомендацій щодо удосконалення організаційно-економічного механізму розвитку сфери охорони здоров'я.

Загальна оцінка роботи, ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації, їх достовірність і повнота викладу результатів дослідження в публікаціях

Дисертаційна робота І.М. Зуб складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел та додатків. Логічна структура побудови змісту дисертаційної роботи засвідчує високий професійний рівень дисертанта.

Зміст та структура дисертації відповідає темі, меті та окресленим завданням. Повний обсяг основного тексту дисертації становить 242 сторінки, а список використаних джерел налічує 242 позиції.

Виклад науково-прикладних розробок свідчать про завершеність наукового дослідження, в якому розв'язано актуальне науково-практичне завдання. Оцінюючи дисертаційну роботу, можна стверджувати, що одержані наукові результати є обґрунтованими, а наукова новизна є достовірною відповідно до представлених у роботі доказів, створених за допомогою використання загальнонаукових та спеціальних методів наукового дослідження.

Вибір методологічних підходів зумовлений завданням всебічного аналізу сучасного стану розвитку сфери охорони здоров'я в Україні та необхідністю виокремлення особливостей побудови її організаційно-економічного механізму. Уміння застосувати теоретико-методичну підготовку для вирішення фундаментальних та прикладних питань у даній сфері підтверджується здійсненим дисертантом моделюванням кореляцій між макроекономічними та макрофінансовими показниками і базовими параметрами фінансування сфери

охорони здоров'я за допомогою методології кореляційно-регресійного аналізу.

Варто відзначити, що автором було опрацьовано велику кількість закордонних і вітчизняних інформаційних джерел в аспекті визначення особливостей побудови організаційно-економічного механізму сфери охорони здоров'я; наукові праці з проблематики фінансового забезпечення; спеціалізовані галузеві та періодичні видання; аналітичні та статистичні дослідження; статистична інформація і публікації міжнародних організацій. Обґрунтованість наукових положень підтверджується проведенням автором аналізом наукових праць вітчизняних і зарубіжних учених, логікою та чітко поставленими завданнями, опрацюванням великої кількості статистичних, аналітичних, нормативно-правових матеріалів.

Результати, отримані в процесі дослідження, знайшли відображення у 13 наукових працях, серед них: одна стаття, що індексується у наукометричній базі Web of Science, 4 статті у наукових фахових виданнях України, вісім публікацій у матеріалах наукових конференцій. Загальний обсяг публікацій - 3,3 д.а., з яких автору належить – 2,0 д.а.

Авторкою дотримані вимоги п. 8.9 «Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії», затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 року № 44, щодо кількості публікацій, відповідності опублікованих результатів тим, що містяться у дисертації, апробації її основних положень.

У цілому структура та зміст дисертації свідчать про комплексний характер проведеного дисертантом дослідження. Робота насичена статистичним матеріалом, що значно полегшує сприйняття аналітичних досліджень і висновків. Таблиці та рисунки легко сприймаються, не перевантажені умовними позначеннями. Висновки наведені в дисертації, відображають глибину досліджуваної проблеми, логічно побудовані та мають аналітичне підґрунтя. Сформульовані в дисертації наукові положення, висновки та пропозиції належать особисто автору. Матеріали дисертації були предметом розгляду і дискусій на науково-практичних конференціях, в тому числі міжнародних.

Наукове значення та новизна дисертації

Рецензована дисертація, на наш погляд, має безперечне наукове значення. Дисертаційна робота І.М. Зуб становить завершене наукове дослідження, в якому проведено ґрунтовний аналіз сучасного організаційно-економічного механізму розвитку сфери охорони здоров'я в Україні.

Важливим здобутком дисертанта є обґрунтовані концептуальні підходи до необхідності виокремлення сфери охорони здоров'я як системи заходів та інструментів соціального-економічного характеру, яка за рахунок системних трансформацій організаційно-економічного механізму розвитку сфери охорони здоров'я створює умови для збереження та відновлення здоров'я громадян, а також забезпечує виконання превентивної функції шляхом надання своєчасних та якісних медичних послуг спрямованих на забезпечення розвитку національної економіки та збереження державного суверенітету. Це було реалізовано за

допомогою поглиблення теоретичних та прикладних положень функціонування та трансформації соціально-економічних механізмів програм забезпечення державних гарантій медичних послуг відповідно до встановлених соціальних нормативів.

Заслуговують позитивної оцінки науково-концептуальні положення функціонування сфери охорони здоров'я, що, на відміну від існуючих, реалізовано через детальний розгляд адаптаційного механізму її розвитку з визначенням змісту такого механізму, його мети, методів, функцій та принципів, що дало можливість обґрунтувати сучасні напрямки подальшого розвитку зазначеної сфери з урахуванням об'єктивних причин необхідності здійснення її ендогенної та екзогенної адаптації.

У дисертації автором удосконалено періодизацію розвитку наукових положень про розвиток організаційно-економічного механізму сфери охорони здоров'я, відтворену за шістьма етапами, що дозволяє розширити базис наукового обґрунтування доцільності подальшої трансформації організаційно-економічного механізму розвитку сфери охорони здоров'я у відповідності до сформованих викликів та загроз зовнішнього та внутрішнього середовища.

Автором поглиблено теоретико-методичні підходи конкретизації системних проблем у функціонуванні організаційно-економічного механізму розвитку сфери охорони здоров'я, що реалізовано на основі проведення SWOT-аналізу розвитку зазначеної сфери в Україні. Дисертант констатує, що це дало можливість конкретизувати потенційні можливості розбудови зазначеної сфери та сформулювати прикладні положення забезпечення їх використання у подальшому.

Також у дисертації поглиблено понятійно-категоріальний апарат теорії національної економіки у частині уточнення змісту понять: «сфера охорони здоров'я», «організаційно-економічний механізм розвитку сфери охорони здоров'я», «державне регулювання сфери охорони здоров'я», що дає змогу підвищити рівень наукової обґрунтованості необхідності адекватної трансформації організаційно-економічного механізму розвитку сфери охорони здоров'я та конкретизувати його завдання.

Особливий інтерес становить запропоноване автором обґрунтування стратегічних детермінант розбудови сфери охорони здоров'я в Україні, які були виокремлені на основі результатів економіко-математичного моделювання впливу макроекономічних та сегментних факторів на функціонування медичних установ і розподілені у дві групи: економічні детермінанти розбудови зазначеної сфери та організаційні заходи забезпечення ефективності її функціонування в стохастичному екзогенному просторі функціонування національної економіки.

Дисертант доводить, що врахування даних стратегічних детермінант в процесі побудови організаційно-економічного механізму сфери охорони здоров'я дозволить сформулювати необхідну теоретико-методологічну основу підвищення ефективності її функціонування.

Детальний аналіз особливостей побудови сучасного організаційно-економічного механізму сфери охорони здоров'я в сучасних умовах дозволив автору зробити обґрунтовані та самостійні висновки і пропозиції.

Достовірність і практичне значення результатів дисертаційної роботи

Практичне значення отриманих результатів полягає в обґрунтуванні науково-теоретичних положень, методичних підходів і висновків щодо удосконалення організаційно-економічного механізму сфери охорони здоров'я, що сприятиме посиленню потенціалу національної економіки, збереженню державного суверенітету. Основні положення, викладені в дисертації, доведено до рівня методичних розробок і практичних рекомендацій, які підлягають широкому застосуванню як у проведенні подальших досліджень, так і у практичній діяльності.

Достовірність отриманих результатів засвідчують відповідні розробки Зуб Інни Миколаївни, які мають практичне значення і знайшли своє застосування в діяльності окремих установ, що підтверджується відповідними довідками про впровадження, зокрема: Департаменту медичних послуг Міністерства охорони здоров'я України під час здійснення стратегічного програмування соціально-економічного розвитку в рамках забезпечення надання медичних послуг (довідка №25-04/1516-23 від 15.09.2023 р.); КНП «Черкаський обласний лікувально-діагностичний гематологічний центр» при розробці комплексу заходів спрямованих на використання сучасних інформаційно-комунікаційних технологій у процесі модернізації сфери охорони здоров'я, підвищення якості надання медичних послуг (довідка №135/01-23 від 04.09.2023 р.); Комунального некомерційного підприємства Пологовий будинок Чернігівської міської ради під час визначення можливих шляхів підвищення ефективності функціонування закладів охорони здоров'я державної та комунальної власності (довідка № 01-06/780 від 25.09.2023 р.); Навчальному процесі національного університету «Чернігівська політехніка» під час викладання навчальних дисциплін «Макроекономіка», «Глобальна економіка» (довідка №1000/07-1768/ВС від 21.09.2023 р.).

Авторські розробки використовуються у навчальному процесі Національного університету «Чернігівська політехніка» при викладанні навчальних дисциплін «Макроекономіка», «Глобальна економіка» (довідка №1000/07-1768/ВС від 21.09.2023 р.).

Характеризуючи дисертаційну роботу Зуб І.М., слід зазначити, що основні її наукові положення викладено переконливо, висновки та рекомендації ґрунтуються на результатах власних досліджень. Достовірність практичних розробок автора підтверджується відповідними довідками. Враховуючи це, зроблено висновок, що одержані результати є достовірними.

Відтак, теоретичні положення, методологічні розробки та практичні результати дисертаційного дослідження дають підстави зробити висновок, що дисертаційна робота характеризується практичною спрямованістю.

Дотримання принципів академічної доброчесності

За результатами аналізу представлених матеріалів не встановлено фактів порушення академічної доброчесності. Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації, є достатнім.

Висновки та пропозиції, що викликають певні сумніви, зауваження та окремі суперечності та можуть слугувати підґрунтям дискусії під час захисту дисертації

Відзначаючи належний рівень обґрунтування і достатню переконливість теоретичних, аналітичних і методичних положень дисертації Зуб І.М., її цілісність та завершеність, необхідно звернути увагу на окремі недоліки при розкритті питань та дискусійні положення, наявні в роботі.

Оцінюючи дисертаційну роботу Зуб І.М., яка виконана на достатньо високому науковому рівні, відзначаючи її цілісність та завершеність, слід висловити деякі зауваження, які відносяться до дискусійних питань та побажань:

1. У першому розділі дисертаційної роботи доцільно було б більше уваги приділити наявному світовому досвіду побудови організаційно-економічного механізму сфери охорони здоров'я провідних країн світу, та можливостей його застосування для покращення управління сферою охорони здоров'я національної економіки.

2. У п.п 2.3 автором обґрунтовано доцільність впровадження кластерного підходу до моделі побудови мережі закладів сфери охорони здоров'я України. Водночас, автору доцільно б було більш поглиблено описати сутність та доцільність впровадження даного підходу з урахуванням фінансової спроможності держави, впливу на забезпечення якості та доступності послуг охорони здоров'я.

3. У п.п. 2.3 автором запропоновано адаптаційний механізм державного регулювання сфери охорони здоров'я України (рис. 2.12, с. 119) з розмежуванням рівнів можливого впливу. З метою посилення ролі даного механізму, автору доцільно було виокремити наднаціональний рівень, який пов'язаний із модернізацією сфери охорони здоров'я під впливом євроінтеграційних викликів, та деталізувати можливі заходи державного регулювання на кожному рівні.

4. У п.п. 3.2 дисертації визначено та розглянуто основні економічні та організаційні детермінанти розвитку сфери охорони здоров'я, описано особливості їх впровадження в умовах цифровізації економічних та соціальних систем, що дозволило автору ідентифікувати стратегічні напрямки застосування сучасних інформаційно-комунікаційних технологій у модернізації зазначеної сфери. Водночас, автору необхідно було б провести також аналіз ризиків, які можуть виникати при впровадженні зазначених детермінант (рис. 3.5, с. 186), систематизувати їх та запропонувати напрямки зниження їх негативного впливу на процес розвитку сфери охорони здоров'я через важелі державної адаптивної політики.

5. У третьому розділі дисертації автором запропоновано концептуальну схему впливу сфери охорони здоров'я на рівень соціальної безпеки в країні, обґрунтовано що сфера охорони здоров'я відіграє важливу роль у забезпеченні соціальної безпеки країни і відповідно загалом національної безпеки держави. Разом з тим, автору доцільно було б приділити більшу увагу існуючим підходам до класифікації таких рівнів, критеріям їх розмежування.

6. Дещо дискусійними є моделі кореляції між обсягом наданих послуг спеціалізованими лікарняними закладами сфери охорони здоров'я України та

обсягом наданих послуг суб'єктами господарювання сфери охорони здоров'я (с.214), та моделі впливу обсягу діяльності закладів стоматологічної практики сфери охорони на обсяг наданих послуг суб'єктами господарювання сфери охорони здоров'я (с.217), оскільки для досягнення цілей соціальної безпеки, параметричних характеристик соціальної складової сталого розвитку таку кореляцію варто було б проводити з показниками, що характеризують стан здоров'я, тривалість життя, інтегральним індексом соціальної безпеки, що дозволило б підкреслити якість послуг у сфері охорони здоров'я.

Вказані дискусійні положення та побажання відображають власну наукову позицію опонента і не знижують загальної позитивної оцінки роботи.

Дисертаційна робота Зуб І.М. відповідає «Положенню про підготовку здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії та доктора наук в аспірантурі та докторантурі» Національного університету «Чернігівська політехніка» та Кодексу академічної доброчесності Національного університету «Чернігівська Політехніка».

Загальна оцінка роботи та її відповідність встановленим вимогам

Дисертація І.М. Зуб на тему «Організаційно-економічний механізм розвитку сфери охорони здоров'я в Україні» є самостійно виконаним завершеним науковим дослідженням актуальної проблеми, містить оригінальні підходи до розв'язання теоретичних і практичних питань, пов'язаних із удосконаленням організаційно-економічного механізму розвитку сфери охорони здоров'я в сучасних умовах.

Представлені в дисертації наукові положення, висновки, рекомендації і пропозиції в комплексі поглиблюють теоретичні засади та практичні аспекти прийняття ефективних рішень з питань розвитку організаційно-економічного механізму сфери охорони здоров'я. У дисертації отримано нові науково обґрунтовані теоретичні й практичні результати, що в сукупності сприяють підвищенню ефективності функціонування сфери охорони здоров'я, формують передумови зростання якості та доступності медичних послуг.

Зміст дисертації відповідає визначеній меті, поставлені здобувачем наукові завдання вирішені повною мірою, мету дослідження досягнуто. Структура й обсяг роботи відповідають встановленим вимогам. Наукові положення, висновки та рекомендації повністю обґрунтовані, аргументовані, містять наукову новизну та пройшли необхідну апробацію на науково-практичних конференціях. У публікаціях здобувача знайшли відображення всі положення дисертації.

Зважаючи на актуальність вирішених в дисертаційній роботі завдань, отриманих наукових висновків, теоретично обґрунтованих принципових наукових положень, використаних сучасних методів наукових досліджень можна стверджувати, що дисертаційна робота Зуб Інни Миколаївни є завершеним, цілісним науковим дослідженням.

Дисертація оформлена відповідно до вимог наказу Міністерства освіти і науки України «Про затвердження вимог до оформлення дисертацій» від 12.01.2017 р. № 40.

Дисертаційна робота Зуб І.М. на тему «Організаційно-економічний механізм розвитку сфери охорони здоров'я в Україні» відповідає спеціальності 051 «Економіка», за формою і змістом відповідає вимогам викладеним у «Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії», затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 року № 44. Автор роботи «Організаційно-економічний механізм розвитку сфери охорони здоров'я в Україні», Зуб Інна Миколаївна, заслуговує на присудження ступеня доктора філософії за спеціальністю 051 Економіка.

Офіційний опонент:

**доктор економічних наук, професор
професор кафедри менеджменту,
публічного управління та персоналу
Західноукраїнського національного
університету**

Тетяна ЖЕЛЮК

